

Marine Pathways

Managing marine non-native species

Rhywogaethau estron goresgynnol a'ch fferm pysgod cregyn

- Beth ydyn nhw
- Dwy ffordd o ostwng eich risg
- Beth i'w wneud os ydych chi'n dod ar eu traws
- Rhywogaethau i gadw golwg amdanynt

- **Beth yw rhywogaethau estron goresgynol?**

Mae'r rhain yn rhywogaethau sydd wedi'u cyflwyno yn fwriadol neu'n anfwriadol y tu allan i'w hystod naturiol oherwydd gweithgarwch dynol. Maen nhw'n dod yn 'oresgynol' unwaith y maen nhw wedi'u sefydlu ac yn achosi difrod i fioamrywiaeth a'r economi. Amcangyfrifir bod y rhywogaethau hyn yn costio tua £40 miliwn bob blwyddyn ym Mhrydain Fawr i'n diwydiannau morol.

Sut y gallwch chi helpu i reoli'r lledaeniad

Gall symud pysgod cregyn yn y diwydiant dyframaeth arwain at rywogaethau goresgynol yn cael eu cyflwyno ac yn lledaenu. Gall rhywogaethau goresgynol lygru cyfarpar a'ch rhywogaethau stoc, baeddu cragen cychod ac ymguddio mewn dŵr brwnt.

Dau gam i ostwng eich risg

1. Dylech lunio cynllun bioddiogelwch

Rhaid i bob fferm gael cynllun bioddiogelwch ar gyfer rheoli afiechyd, wedi'i seilio ar arweiniad a gynhyrchwyd gan yr Arolygiaeth Iechyd Pysgod. Bydd y mesurau arfer da hyn hefyd yn eich helpu chi i ostwng lledaeniad rhywogaethau goresgynol.

- arweiniad ar sut i ysgrifennu cynllun bioddiogelwch:
<http://goo.gl/q6c5EN>
- arfer da ar sut i ostwng risg o ledaenu rhywogaethau goresgynol trwy symudiadau hadau cregyn gleision:
<http://goo.gl/GI7MOL>

2. Rhoi stop ar y cyflwyno a'r lledaenu

- defnyddiwch gynnyrch gwrth-faeddu priodol er mwyn atal setlo
- gostyngwch unrhyw gyfarpar afraid ar y safle a allai hwyluso baeddu - clymau bag rwber, bachau, trestlau, rhaffau
- byddwch yn ymwybodol o unrhyw adroddiadau diweddar o rywogaethau goresgynnol yn eich ardal a gwirio cyfarpar e.e. rhaffau, cadwyni a stoc wedi'i fewnforio
- glanhau – gwirio – sychu. Mewn sawl achos, mae cyfarpar ffermio yn cael eu tynnu o'r môr yn rheolaidd, eu gadael i sychu ar dir/glanhau â phibell ddŵr cyn cael eu hadleoli eto
- pan fydd biofaeddu yn digwydd ac angen ei olchi a'i dynnu, defnyddiwch finiau sbwriel neu gompostio ar y tir

Beth i'w wneud os ydych chi'n dod o hyd i rywogaethau goresgynnol amheus

1. Ei hadnabod

Gallwch ddefnyddio arweiniad adnabod:

<http://goo.gl/k5Uk5U>

Risgiau ac effeithiau gwahanol rywogaethau:

<http://goo.gl/KEjxuL>

Os ydych chi'n cael trafferth, anfonwch lun at

recording@mba.ac.uk

2. Ei chofnodi

Mae hyn yn helpu llywodraethau i fonitro lleoliad y rhywogaethau hyn a hefyd mae'n darparu gwybodaeth am anghenion rheoli ehangach. Trwy gofnodi eich bod wedi'u gweld, bydd yn eich helpu chi a'ch diwydiant i adnabod risgiau posibl hefyd.

Cofnodi'u gweld yn <http://goo.gl/KL3Ef2>

3. Ei symud

Dylai organebau gael eu symud o gyfarpar ac adeiladweithiau, a chael eu gwared yn briodol ar dir.

Cymorth a chyngor pellach

Am gymorth a chyngor ar rywogaethau goresgynnol anfonwch e-bost at Ysgrifenyddiaeth Rhywogaethau Estron Prydain Fawr: nss@ahvla.gsi.gov.uk

Astudiaeth Achos: Sut i reoli *Didemnum vexillum*

- cynhaliwyd arbrawf mewn fferm wystrys yn Iwerddon er mwyn canfod ffordd o reoli *Didemnum*
- cafodd bagiau wystrys wedi'u baeddu eu trin gan ddefnyddio 3 dull: chwistrell finegr 5%, troi'r bag, a chwistrellu a throi
- y dulliau rheoli mwyaf cost effeithiol ac effeithlon o ran amser o'r rhain oedd troi a chwistrellu bagiau wystrys 3 gwaith dros gyfnod o 6 mis, a thrwy wasgaru'r triniaethau ar draws y cyfnod hwnnw
- bydd gwaith pellach yn cael ei gynnal ar effaith triniaethau ar rywogaethau ac wystrys brodorol

Rhywogaethau a allai effeithio arnoch chi

Gwichiad rapa gythiennog (<i>Rapana venosa</i>)	Chwistrell Fôr Garped (<i>Didemnum vexillum</i>)	Chwistrell fôr arw (<i>Styela clava</i>)
 <p>© 2001 - Juliana M. Heung</p>	 <p>NRW</p>	 <p>GBNNS</p>
<p>Ysglyfaethwr molwsg môr sy'n bwydo ar gregyn gleision ac wystrys</p>	<p>Gall gordyfu llinellau wystrys, gan atal stociau wystrys rhag sefydlu a thyfu'n effeithiol</p>	<p>Gall gordyfu llinellau cregyn gleision, gan atal stociau cregyn gleision rhag sefydlu a thyfu'n effeithiol</p>

Ewin mochyn (<i>Crepidula fornicata</i>)	Gwymon sargaso Japan (<i>Sargassum muticum</i>)	Berdysyn main Japan (<i>Caprella mutica</i>)
 <p>© NLS</p>	 <p>© NLS</p>	 <p>Elizabeth Cook SAMS</p>
<p>Mae'n cymysgu gyda gwelyau cregyn gleision a/neu wystrys sy'n tyfu ar wely'r afon, gan gynyddu costau cynaeafu gan fod angen iddynt gael eu gwahanu a'u tynnu yn unigol.</p>	<p>Gall gordyfu trestlau wystrys a thagu cewyll, gan ostwng llif dŵr a bwyd o amgylch rhywogaethau stoc.</p>	<p>Fe all fod yn bla i adeiladweithiau dynol os yw'n cyrraedd dwyster uchel e.e. stociau cregyn gleision ac fe allai gystadlu gyda chregyn gleision am fwyd</p>

Marine Pathways

Managing marine non-native species

